

4. National Research Council. Commission on Physical Sciences, Mathematics and Applications. Being Fluent with Information Technology. Publication [Електронний ресурс]. – Washington, D.C. : National Academy Press, 1999. – Режим доступу: <http://www.nap.edu/catalog/6482.htm>.

5. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании / А.Г. Бермус // Интернет-журнал “Эйдос” [Електронний ресурс]. – 2005. – 10 сентября. – Режим доступу: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>.

6. Романенко Ю.А. Проблемы мониторингу в освіті / Ю.М. Романенко // Проблеми освіти : наук. зб. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. – Вип. 56. – С. 3–8.

7. Ляшенко О.І. Тестові технології і моніторинг в системі освіти України: стан і перспективи розвитку / О.І. Ляшенко, С.А. Раков // Вісник ТІМО. – 2008. – № 11–12. – С. 67–70.

8. Романенко Ю.А. Інструментарій моніторингу: принципи та вимоги / Ю.М. Романенко // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. – Вип. 53. – С. 3–8.

ГУРА О.І.

ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Стрімка інформатизація сучасного суспільства активізувала потребу в реформуванні системи професійної підготовки, зокрема в проведенні суттєвих змін у її структурі, змісті, організації, формах, методах та засобах навчання. Відповідно до національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст. пріоритетним напрямом визначено “впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави зазначити, що питання теорії та практики впровадження інформаційних технологій у систему підготовки досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями в різних аспектах, таких як: формування інформаційної компетентності й інформаційної культури особистості (Т. Богданова, О. Значенко, І. Смирнова, А. Ясинський та ін.); функції інформаційних технологій у навчальному процесі (В. Андрущенко, Г. Балл, Р. Гуревич, А. Єршов, О. Ляшенко, І. Підласий та ін.); інформатизація освітнього простору (Б. Гершунський, С. Гончаренко, В. Касаткін та ін.); основні напрями використання інформаційних технологій та організації дистанційної освіти (В. Бикова, Г. Казлакова, М. Жалдак, Б. Кваші та ін.). Проте при великому науковому інтересі до проблем інформатизації та комп'ютеризації освітнього простору недостатньо розробленим є питання комп'ютерних засобів професійної підготовки, зокрема мультимедійних інтерактивних засобів навчання. Одним з актуальних завдань сучасної педагогіки є необхідність наукового обґрунтування процесу їх створення й використання.

Мета статті – охарактеризувати особливості мультимедійного інтерактивного посібника як дидактичного засобу навчання.

Під дидактичними засобами в педагогіці розуміють предмети, що виступають як сенсомоторні стимули, які впливають на органи чуттів учнів, полегшуючи безпосереднє й непряме пізнання світу. Вони, як і методи, виконують навчальну, виховну і розвивальну функції, а також виступають засобами мотивації, управління й контролю за навчально-пізнавальною діяльністю (В. Слассьонін, І. Ісаєв, Є. Шиянов та ін.). Поряд з живим словом педагога засоби навчання є одним з найважливіших компонентів навчально-виховного процесу,

оскільки впливають на всі інші його складові – мету освіти, її зміст, форми і методи. Вони формують матеріальну та інформаційну основу освітнього середовища, впливають на діяльність суб'єктів навчання й організацію дидактичного процесу, створюють умови для забезпечення можливості досягнення конкретних, задалегідь сформульованих цілей навчання, які можуть характеризувати якість дидактичного процесу. Засобам навчання завжди притаманна різноманітність форм реалізації та методик їх використання, вони підпорядковуються тій парадигмі, що склалася в суспільстві. Засоби навчання сприяють оптимальному поєднанню теоретичних і практичних компонентів знань, приведенню змісту освіти у відповідність до рівня розвитку науки і техніки та суспільства в цілому.

На сьогодні технічний прогрес зумовив появу принципово нових засобів навчання, які формують навчальне середовище на засадах інформаційних технологій. Особливостями таких середовищ є те, що вони можуть функціонувати і як частина загального навчального середовища, і автономно, тобто в замкненій системі “людина – комп'ютер”, а також наявність у них зовнішнього інтелекту, який реалізовано апаратно та програмно [2]. Відтак, цілком природним на сьогодні є те, що поряд з традиційними методами і засобами навчання (підручник, схеми, таблиці, слово педагога), в професійній підготовці активно використовуються інформаційні технології, які дають можливість здійснювати альтернативні підходи до організації освітнього процесу: забезпечують індивідуалізацію навчання (система персональних завдань); створення умов для професійного самовдосконалення з використанням технічних засобів (упровадження методів аудіо- й відеонавчання); взаємодію суб'єктів, які знаходяться на різних територіях, на основі комп'ютерних засобів та мережі Інтернет (дистанційний підхід до організації навчання) тощо.

Особливе місце в сучасному навчальному процесі займають саме комп'ютери та мережа Інтернет. Як показує освітня практика, організація професійної підготовки на їх засадах забезпечує:

- комп'ютерну грамотність студента, формування навичок застосування технічних і мультимедійних засобів навчання (що, до речі, передбачено навчальними планами);
- інформативність освітнього процесу;
- індивідуалізацію та диференціацію навчання, підвищення навчальної та професійної мотивації;
- умови для розвитку самостійності в прийнятті рішень;
- можливість вибору багатоваріантних дій та повернення до будь-якого місця навчального курсу;
- візуалізацію навчальної інформації: роботу з інформацією, подано не тільки у вигляді текстів, схем, а й безпосередньо сприйманою з вуст викладача (лекції або коментарі з тієї чи іншої теми), перегляд ситуацій, що виникають у практичній педагогічній діяльності на основі відеоматеріалів;
- оперативність та об'єктивність оцінювання рівня підготовки студента; самоконтроль і самокорекцію навчальної діяльності, можливість самодіагностики, самопідготовки й самореалізації, тобто підтримання процесів самоорганізації особистості тощо.

Педагогічною реальністю також стають альтернативні традиційним засобам навчання комп'ютерні програми, мультимедійні та інтерактивні програми, які несуть різноманітну інформацію й враховують індивідуальні властивості особистості. Особливо перспективними є мультимедійні системи, що дають за допомогою комп'ютера оброблювати й одночасно відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну інформацією.

Терміном *multimedia* (в перекладі з англійської – “багатосередовищність”) позначають інформаційну технологію на основі програмно-апаратного комплексу, ядром якого є комп'ютер із засобами підключення до нього аудіо- і відеотехніки. Мультимедійна технологія дає змогу забезпечити в процесі вирішення завдань автоматизації інтелектуальної діяльності об'єднання можливостей ЕОМ з традиційними для нашого сприйняття засобами представлення звукової й віддеоінформації, з метою синтезу звуку, тексту, графіки та живого відео. До переваг мультимедійних засобів можна зарахувати зростання аудіовізуальної інформації, розширення інтерактивних можливостей, більшу наочність опановуваного матеріалу, можливість сортування інформації, вдосконалення методів доступу до інформації, використання CD-ROM.

На основі особливостей взаємодії мультимедійні засоби поділяють на такі види, як: синхронна взаємодія (відеоконференція, конференція, бесіда), асинхронна взаємодія, онлайн-режим (конференції на основі www, аудіофрагменти, статичні картинки, анімація, відеофрагменти, www, електронні навчальні матеріали), кореспондентський режим (аудіокасети, відеокасети, CD-ROM); на основі використання різноманітних мультимедійних телекомунікаційних технологій – на: текст, віртуальні об'єкти, відео (відеоконференції, відеофрагменти – реальний відеофрагмент, слайд), звук (аудіокасети, аудіоконференції, аудіофрагменти – музичні фрагменти, звукові фрагменти, проговорюваний текст), графіка (статичне зображення, анімація) [2].

У контексті зазначеного набуває актуальності поширення і використання в освітньому процесі вищих навчальних закладів мультимедійних інтерактивних посібників (підручників) для самостійної роботи, оскільки, на думку науковців, саме підручник є узагальненою моделлю навчального процесу (І.Я. Лернер), моделлю людського досвіду, в якій відображається певний педагогічний досвід (В.П. Безпалько).

Ефективність використання мультимедійного інтерактивного посібника як засобу навчання залежить від рівня відповідності його дидактичним умовам організації самостійної роботи студентів, а відтак, серед основних вимог до дидактичних засобів самонавчання можна назвати такі:

- мають опосередковано передавати той матеріал, який викладач запланував подати на навчальних заняттях;
- повинні забезпечувати індивідуальність і самоврядність під час самонавчання, можливість вибирати темп і траєкторію вивчення матеріалу, звернутись до будь-якої частини, фрагмента дидактичного матеріалу;
- зміст має бути добре структурованим та представленим, полімодальним, мультимедійним з метою його кодування в різних видах пам'яті для кращого засвоєння й усвідомлення;
- має бути закладений механізм саморозвитку і контролю за рівнем та якістю навчання, постійного моніторингу результатів [5].

Зміст посібника як дидактичного засобу самонавчання має подаватись таким чином, щоб здійснювалось непряме сприяння, допомога суб'єкту самонавчання за допомогою:

- діалогового стилю викладення;
- певної логіки подання матеріалу (від актуальності до самоконтролю і перевірки);
- структурування й дозування матеріалу;
- введення опорних вказівок, звернень, які сприяють процесу;
- посилання на джерела;
- діагностики рівня самонавчання та психологічної самодіагностики особистості.

Враховуючи вищезазначене, а також власний досвід створення і впровадження мультимедійного інтерактивного посібника для самостійної роботи магістрантів (“Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу”, (Запоріжжя, 2006)), можна визначити такі основні його особливості як дидактичного засобу самонавчання:

1) представлений в електронному вигляді: носієм є звичайний CD(DVD)-диск або мережа Інтернет. Водночас основний зміст можна роздрукувати і подати у формі звичайного традиційного посібника;

2) мультимедійність посібника забезпечена різноманітністю форм подання навчального матеріалу: тексти (дидактичний матеріал відповідно до програми, список джерел тощо), відеоматеріал (відеокоментар до посібника, відеолекція, відеоматеріал для самоаналізу), звуковий та кольоровий супровід; інтерактивність – можливість зворотного зв'язку: студент має змогу перевірити рівень ефективності самостійної роботи, визначити “прогалини” в засвоєнні матеріалу, отримати індивідуально-психологічний аналіз результатів діагностування (на основі дидактичних тестів, методів психодіагностики). Слід також зазначити, що студент має змогу сам вирішувати, в якому вигляді йому краще сприймати матеріал (у текстовому чи у вигляді наочної лекції);

3) оформлення головної сторінки (інтерфейсу) передбачає наявність опорних вказівок, звернень, які сприяють процесу самопідготовки: коментар до роботи з навчальним посібником, текстовий матеріал, відеоматеріал, список джерел, питання для самоперевірки, методи самодіагностики тощо. Студент у процесі роботи має мати змогу вернутись або перейти на будь-який етап роботи;

4) матеріал структурований певними смисловими порціями і подається за певною логікою, яка відповідає робочій програмі з дисципліни, це модульний принцип;

5) текст (зміст) посібника передбачає наявність опорних вказівок, звернень, які сприяють процесу самонавчання; посилання на джерела інформації, а також можливий перехід з одного виду подання інформації (скажімо, тестового) до іншого (відеоматеріалу);

6) з метою забезпечення принципу індивідуалізації процесу створені умови для діагностики рівня самонавчання та діагностики індивідуальних особливостей. Так, після кожного змістовного блоку це – контрольні тестові завдання, спрямовані на самостійне визначення студентом рівня засвоєння матеріалу. З метою визначення рівня ефективності роботи, її динаміки здійснюється перевірка

ка знань і в цілому по всьому матеріалу як до початку самостійної роботи, так і після неї. Таким чином, у структуру посібника закладений механізм саморозвитку: рух від самопізнання до самореалізації та самовираження. Так, загальне тестування й самодіагностика дає підстави для виявлення рівня підготовки, різноманітність дидактичного матеріалу (текстовий та відеоматеріал) створює умови для самопідготовки, контрольне тестування показує рівень оволодіння основними положеннями, а також напрями для подальшої самопідготовки;

7) великі можливості відеоматеріалу (художні, документальні фільми тощо). Мультимедійний посібник краще за інші дидактичні засоби, зокрема в контексті професійної підготовки, може створити умови для демонстрації студентам особливостей їх майбутньої професійної діяльності, аналіз яких дає змогу внести корективи у зміст професійної підготовки. Слід наголосити і на тому, що мультимедійний інтерактивний посібник передбачає корекцію як змісту навчальної діяльності, так і її форм.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що мультимедійні інтерактивні засоби навчання мають певні переваги над традиційними. Їх “багатосередовищність” дає змогу забезпечити різноманітність форм подання й сприйняття навчального матеріалу, методів організації навчання, врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів; інтерактивність встановлює зворотний зв’язок між суб’єктами освітнього простору, що дає можливість корегувати взаємодію зовнішніх (на організаційному рівні) та внутрішніх (на рівні особистості) процесів і факторів активізації пізнавальної діяльності.

Література

1. Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень; Акад. пед. наук України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Краевский В.В. Дидактические основания определения содержания учебника / В.В. Краевский // Проблемы школьного учебника. – М.: Просвещение, 1980. – Вып. 8. – С. 34–49.
4. Педагогическая психология: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.В. Клюевой. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 400 с.
5. Репьев Ю.Г. Интерактивное самообучение: монография / Ю.Г. Репьев. – М.: Логос, 2004. – 248 с.
6. Слостенин В.А. Педагогика: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / под ред. В.А. Слостенина. – М.: Академия, 2002. – 576 с.
7. Шахіна І. Інформаційні технології в навчальному процесі / І. Шахіна // Дидактика професійної школи: зб. наук. праць / ред. кол.: С.У. Гончаренко (голова), В.О. Радкевич, І.Є. Каньковський (заст. голови) та ін. – Хмельницький: ХНУ, 2006. – Вип. 4 – С. 97–102.

ДАНИЛЕВИЧ А.К.

УПРАВЛЕНИЕ КАЧЕСТВОМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ В МАГИСТРАТУРЕ

Важнейшей задачей образовательного учреждения является обеспечение качества образования. Решение этой задачи в первую очередь ложится на её руководителя, а также руководителей подразделений. Рыночные отношения предусматривают кардинальные изменения в управлении не только предприятием, но и учебным заведением. Очень быстро меняются как внешние условия (государственная политика в сфере экономики, законодательство, появляются новые конкуренты и т. д.), так и внутренние условия функционирования организации (структурные и технологические изменения, психологические факторы и др.). Это потребовало подготовки руководителя нового типа – менеджера, который